

Przekształcenia architektoniczne zabudowań zlokalizowanych na posesji przy ul. Rybnej 5 w Lublinie

Krzysztof Janus

*Samodzielna Pracownia Architektoniczna, Wydział Budownictwa i Architektury,
Politechnika Lubelska, e-mail: k.janus@pollub.pl*

Streszczenie: W pracy opisano możliwe fazy przekształceń budynków znajdujących się przy posesji Rybna 5 w Lublinie. Podstawą do analizy były badania architektoniczne zespołu budynków wykonane w 2011 roku oraz dokumentacja naukowo-historyczna. Badania miały na celu określenie stopnia zachowania substancji zabytkowej oraz określenie faz przekształceń kamienicy.

Słowa kluczowe: badania architektoniczne, ul. Rybna 5.

1. Wstęp

Ulica Rybna w pierwotnej formie była wąwozem, który ciągnął się od ul. Złotej przez Rynek, aż do Placu Rybnego. Wąwóz stopniowo ulegał zatarciu, począwszy od pierwszego osadnictwa, aż do całkowitego zaniknięcia w wieku XV¹. Po zniwelowaniu wąwozu poziom ulicy zmieniał się kilkukrotnie. Powstanie pierwszych murowanych zabudowań na omawianej działce należy wiązać jeszcze z okresem istnienia wąwozu. Możliwym jest, iż wcześniej istniały w miejscu tym zabudowania drewniane. Jednak odsunięte były wówczas od dzisiejszej linii zabudowy za krawędź zniwelowanego wąwozu.

Pierwsze wzmianki historyczne na temat zabudowy tego obszaru pochodzą z roku 1542 i mówią o dziedziczeniu budynku o wartości 150 złp, przez Katarzynę Czop, nie mówią jednak nic o formie zabudowań². Zachowały się nieliczne przekazy historyczne na temat posesji, które informują głównie o sporach z sąsiadami, kwotach transakcji kupna i sprzedaży a dopiero w 1777 pojawia się wzmianka na temat wyglądu kamienicy, która w znacznym stopniu przypomina układ dzisiejszy. Całkowity kształt i układ kamienicy w obecnej formie potwierdza nam oszacowanie pożarowe z 1846 r., które bardzo dobrze opisuje poszczególne pomieszczenia i kondygnacje (poza piwnicą) ale nie mówi nic o poziomach użytkowych. Najwięcej zmian przyniósł wiek XX, kiedy to w trakcie dwóch remontów (1936 i 1958 r.), usunięto większość substancji zabytkowej kamienicy. Obecnie obiekt jest niezamieszkały i oczekuje na remont [4].

1. Lublin wczesnośredniowieczny, A. Rozwałka, R. Niedźwiadek, M. Stasiak, W-wa 2006.

2. W Lublinie pierwsze wzmianki historyczne dotyczące parceli i obiektów budowlanych pojawiają się z początkiem wieku XVI, wiadomym jest również, że nie jest to okres poszczególnych obiektów, a jedynie pierwsze adnotacje na ich temat.

2. Skrócony opis badań architektonicznych

Do przeprowadzenia badań architektonicznych posłużono się wykonaniem szeregu odkrywek ściennych, posadzkowych i stropowych, których celem było określenie materiału zastosowanego do wzniesienia kamienicy oraz relacji pomiędzy ścianami. Ogółem wykonano około 100 odkrywek na wszystkich kondygnacjach kamienicy.

Na podstawie odkryć architektonicznych można stwierdzić, że w trakcie ostatnich remontów kamienicy usunięto większość substancji zabytkowej. Zachowała się jedynie część ścian zewnętrznych oraz układ piwnic z większością sklepień. Sytuacja taka w bardzo dużym stopniu uniemożliwiła prawidłowe rozczytanie faz przekształceń [9].

Z układu piwnic, który poza obszarem klatki schodowej zachował się w dobrym stanie, udało się wyróżnić część najstarszego budynku zlokalizowanego w drugim trakcie. Zachowała się prawdopodobnie tylko jego połowa, zaś druga została usunięta przypuszczalnie w trzecim etapie budowlanym, co było związane z kolejną przebudową i zespoleniem kamienic. Bezpośrednio pod tynkiem tej części widoczne są liczne okopcenia związane z dużym pożarem (możliwe, że z 1575 roku). Piwnice traktu frontowego (a raczej ich sklepienia) znajdują się na różnych poziomach, co świadczy o ich rozdzielności administracyjnej. W tylnym trakcie, pod warstwami pobiałych, odsłonięto fragmenty bardzo zniszczonej polichromii o trudnym do odczytania motywie. Ze względu na możliwość występowania polichromii na sklepieniu, odkrywki ograniczono do absolutnego minimum, a ich lokalizację (po wcześniejszym sprawdzeniu) wyznaczył konserwator dzieł sztuki. Warstwy malarskie występują również w pozostałych pomieszczeniach kondygnacji, co oznacza, że kondygnacja była użytkową. Mogła znajdować się w niej np. winiarnia (o czym świadczą polichromie) lub mieszkania³ w XIX wieku. Obecna klatka schodowa wykonana została w trakcie ostatniego remontu, kiedy to usunięto część sklepienia na jej potrzeby. Zejście do piwnicy przed ostatnią przebudową znajdowało się przy obecnym wyjściu z kamienicy na podwórze.

Na poziomie przyziemia od strony ul. Rybnej, odsłonięto niewielki otwór zsykowo-doświetlająco-wentylacyjny do piwnicy z zachowanym fragmentem kamiennego obramienia, pochodzącego z drugiej fazy budowlanej obiektu oraz wyartykułowany kształt otworu wykonanego z cegły XIX-wiecznej⁴. Z elementów kamiennych zachowały się ościeże oraz belka nadprożowa, nie zachował się jednak żaden fragment profilu umożliwiający identyfikację pierwotnego wyglądu kamienniarki.

Wewnątrz, na poziomie parteru w ścianie frontowej, odsłonięto otwory okienne, niewidoczne od strony elewacji, pochodzące z okresu sprzed XIX-wiecznej regulacji kamienicy oraz potwierdzono drożność eksponowanego otworu ostrołukowego od strony zewnętrznej, który stanowił przejście. Otwór ten obustronnie wykonany jest z cegły XIX-wiecznej. Obecne wejście jak i zamurowany otwór

3. Piwnice pierwotnie służyły jako magazyny, później często przerabiane były na winiarnie, a pod koniec XIX-wieku, na mieszkania w związku z dużym zapotrzebowaniem w tym okresie.

4. Nie jest to cegła „gotycka”, co spotyka się w opracowaniach na ten temat, jest to cegła XIX-wieczna.

sklepiony odcinkowo wykonane zostały wtórnie już w wieku XVII. Ściany boczne na wysokości pierwszego traktu wykonane są z kamienia na zaprawie wapiennej z niewielkimi przemurowaniami ceglanymi⁵, pozostałe trakty wykonane są już z cegły XX-wiecznej na zaprawie cementowej. W ścianie, od strony kamienicy Rybna 3 odsłonięto wnękę (XVII-wieczną), która mogła być zarówno połączeniem komunikacyjnym z kamienicą Rybna 3⁶, jak i wysoką sedillą. W części, od strony kamienicy Rybna 7, próbowano wykonać odkrywkę posadzkową celem określenia pierwotnego poziomu użytkowego pomieszczenia, jednak gruba warstwa wylewki betonowej (ponad 40 cm) uniemożliwiła to. Wszystkie pozostałe ściany wewnętrzne i większość zewnętrznych wykonane zostały w trakcie ostatniego remontu.

Największa różnica wysokościowa pomiędzy obiema częściami kamienicy widoczna jest na poziomie piwnicy. Różnica poziomów zworników sklepień wynosi 85 cm. Różnica w poziomach okien na pierwszym piętrze wynosi już tylko 60 cm. Można przypuszczać, że kondygnacje te powstawały w różnych okresach budowlanych, a różnica ich wysokości wynikała ze zmieniającego się stopnia spadku ul. Rybnej.

Na poziomie I piętra udało się odsłonić kształt starszych otworów okiennych, których usytuowanie było zależne od wysokości terenu. Wcześniejsze otwory, w części od strony kamienicy Rybna 7, posiadały łąk ceglany, ponad którym mur wykonany był z cegły o wymiarach 9x13,5x32 cm⁷. Otwory te są elementem wtórnie wykonanym, co wymusiło usunięcie tych starszych, XVI-wiecznych. Cała ściana w okolicy otworów została przemurowana, co bezpowrotnie unieczystniło najstarszy układ elewacji. W części od strony kamienicy Rybna 3, otwory znajdują się wyżej niż w części sąsiedniej (Rys. 1) a wykonanie współczesnych otworów nie wymusiło usunięcia łąków starszych XVII-wiecznych (ale nie oryginalnych) otworów. W tym przypadku łąk jest wykonany w innej technice a ściany wokół otworu wykonane są z kamienia wapiennego na zaprawie wapiennej. W części tej, mimo ostatniego remontu, zachowały się duże fragmenty starszego tynku wapiennego z malaturą i okopceniami zarówno na ścianie jak i na nadprożu.

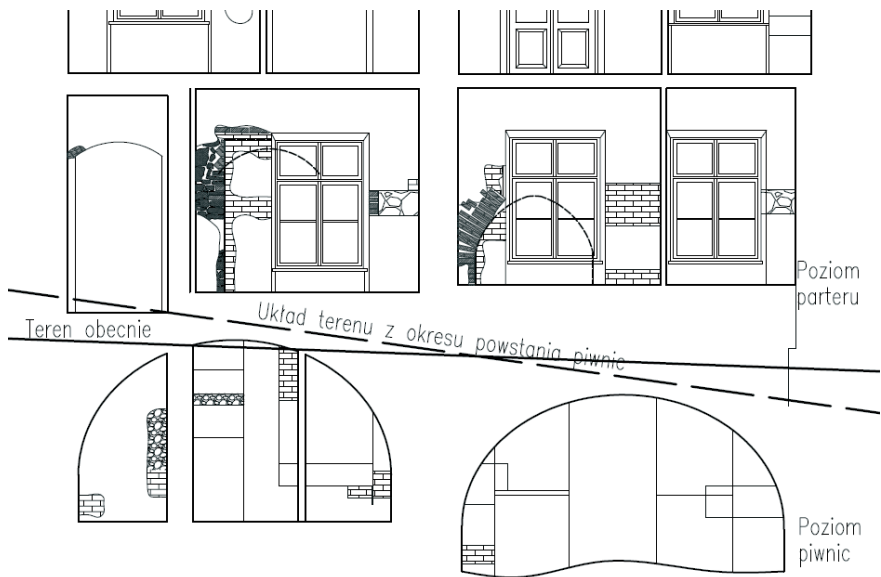
Z samego układu wysokościowego piwnic (Rys. 1) oraz zachowanych otworów na elewacji frontowej wnioskować można, że zabudowa kamienicy składa się z dwóch niezależnych obiektów, które wzniesiono oddzielnie, kształtując ich wysokości zgodnie ze spadkiem ulicy Rybnej⁸.

5. Raczej stanowiły naprawy niż elementy przy użyciu których wzniesiono ścianę.

6. W XVII wieku właścicielem kamienicy Rybna 5 i Rybna 3 była rodzina Popiołków.

7. Co wiązać należy z okresem XVI w.

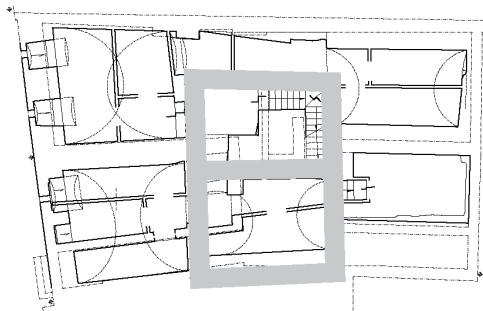
8. Obecny spadek ulicy Rybnej jest efektem licznych niwelacji, pierwotne ukształtowanie miało przebieg bardziej „dynamiczny”.

Rys. 1. Przekrój przez piwnice i parter

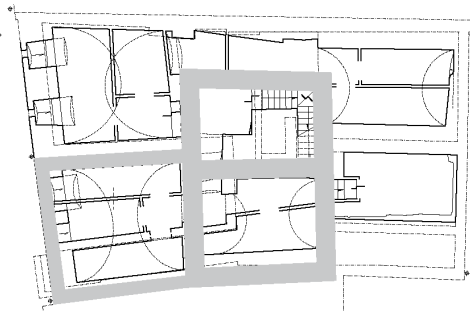
Fig. 1. Cross-section through cellars and ground-floor

3. Fazy przekształceń zabudowy działki

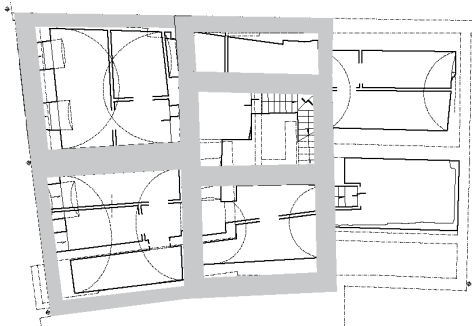
Rys. 2. Faza I – XV w.

Fig. 2. Stage 1 - 15th century.

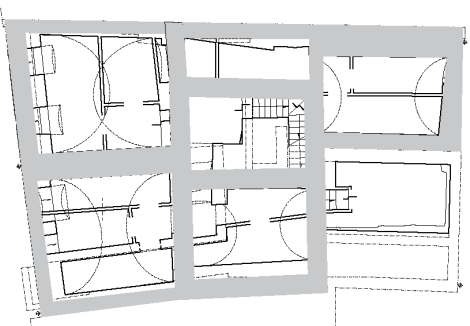
Rys. 3. Faza II – XVI w.

Fig. 3. Stage 2 - 16th century.

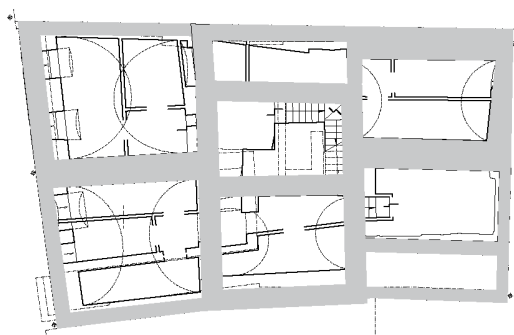
Rys. 4. Faza III – XVII w.

Fig. 4. Stage 3 - 17th century.

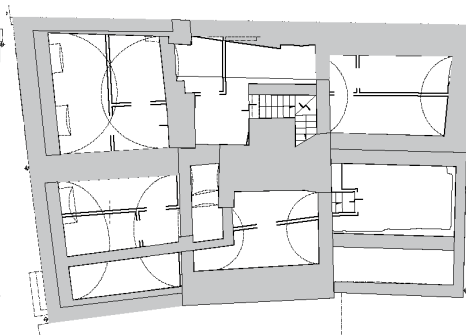

Rys. 5. Faza IV – XVIII w.

Fig. 5. Stage 4 - 18th century.

Rys. 6. Faza V – XIX w.
Fig. 6. Stage 5 - 19th century.

Rys. 7. Faza VI – XX w.
Fig. 7. Stage 6 - 20th century.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż murowana zabudowa na parceli Rybna 5, w ciągu długiej historii swojego istnienia, przechodziła wiele dość radykalnych przekształceń: od najstarszej zabudowy zbliżonej do kwadratu na krawędzi wąwozu, przez fazę dwu wąskich kamienic gotyckich na działce podzielonej na dwie połowy, po nowożytną kamienicę na ponownie scalonej posesji.

W wyniku drastycznej ingerencji w historycznie nawarstwiony układ przestrzenny kamienicy, jaka miała miejsce podczas remontu w roku 1961, całe wnętrze od poziomu parteru wzwyż zostało wyburzone⁹. Nie jest możliwe prawidłowe rozpoznanie obiektu bez wykonania dodatkowych, dokładnych badań archeologicznych. Pozbawienie kamienicy większości substancji zabytkowej zachowanej do XX wieku, nie pozwala na jednoznaczne rozpoznanie prawidłowych faz przekształceń. Mimo wszystko, analiza zebranego materiału pobadawczego i zachowanych dokumentów¹⁰ pozwala na postawienie hipotez dotyczących historii i faz przekształceń zabudowy.

Faza 1 – koniec XIV w. (pocz. XV w?)

W najstarszym, odczytanym w trakcie badań okresie, obecną posesję Rybna 5 tworzyła jedna działka budowlana, na której, przy południowej granicy, wzniesiono pierwsze zabudowania murowane (Rys. 2). Linia zabudowy była odsunięta od obecnej granicy zachodniej o jeden trakt. Wynikało to z pierwotnego ukształtowania terenu, czyli istnienia w miejscu obecnej ul. Rybnej dość głębokiego wąwozu, który z czasem ulegał wypłycaaniu i zasypywaniu. Zapewne budowniczości obawiali się zbyt bliskiego posadowienia budynku przy krawędzi pochyłości. Sądząc po układzie piwnic zachowanych do roku 1961, najstarsza zabudowa to dom mieszkalny wzniesiony w formie dwuizbowej. Znaczna grubość murów podziemia sugeruje, iż kondygnacje nadziemne były również murowane, a cały budynek mógł mieć charakter refugium. Budynek ten nie przetrwał zbyt długo w swojej pierwotnej formie, gdyż cała jego część nadziemna została rozebrana przed wzniesieniem późnośrednio-wiecznych zabudowań powstałych w 2 fazie. Pozostałości tej fazy zabudowy można odnaleźć jedynie na pierwszej kondygnacji piwnic. Wiadomym jest, że istniały piwnice niższych kondygnacji (drugiej i trzeciej), jednak po 1961 roku wszystkie

9. Z pierwotnego układu kamienicy zachowała się jedynie część piwnic oraz trzy ściany zewnętrzne (frontowa oraz dwie ściany graniczne).

10. Mimo dużej niedokładności pomiarów i błędów w rozrysowaniu, bardzo przydatna okazała się inwentaryzacja budowlana kamienicy wykonana w 1958 r.

zostały zlikwidowane. Możliwe jest, że więcej informacji na ten temat dostarczą badania archeologiczne związane z odkopaniem niższych kondygnacji.

Faza 2 – XV w.

Fazę drugą należy łączyć z niwelacją terenu oraz wytyczeniem nowej linii zabudowy (obecnej) ul. Rybnej (Rys. 3). Okres ten można podzielić na dwa etapy, w których, na parceli podzielonej na dwie wąskie działki budowlane, wzniesiono dwie oddzielne kamienice dla dwu nowych właścicieli. Układ poziomów użytkowych kamienic¹¹ pozwala stwierdzić, iż pierwotny spadek ulicy w kierunku Placu Rybnego na odcinku badanych kamienic był znacznie większy niż obecnie. Kamienice te powstały w miejscu murowanego budynku, istniejącego uprzednio na środku nie podzielonej jeszcze nieruchomości. Nie jest wykluczone, że nowy podział własnościowy był jednym z powodów rozebrania istniejącego budynku, którego zaadaptowaną część podziemną w znacznym stopniu wykorzystano przy wzniesieniu nowych kamienic. Możliwym jest również, że w momencie podziału obiekt pierwotny był zrujnowany, lub całkowicie „zrównany z ziemią”. Budynki z tego okresu stanowiły najprawdopodobniej typowe kamienice gotyckie, o dwuizbowym rzucie założonym na planie zbliżonym do prostokąta. Przyjęto, iż głębokość traktów kamienicy „północnej” była mniejsza niż w kamienicy południowej. Wskazuje na to znalezienie na pierwszej kondygnacji piwnic odcinka ściany prostopadłej do ściany granicznej pomiędzy dwiema kamienicami, która prawdopodobnie pełniła rolę ściany fundamentowej wschodniej ściany kamienicy „północnej”. Fakt istnienia w tym miejscu ściany o takim przebiegu trudno jest wytłumaczyć w inny sposób. Zakłada się, iż w tym okresie kamienice nie miały sieni, a dostęp do podwórka odbywał się od strony „wnętrza blokowego”. Nie odczytano miejsca lokalizacji zejść z poziomu parteru do piwnic, ani sposobu komunikowania się z górnymi kondygnacjami kamienic. Można przypuszczać, że były to schody zewnętrzne lub wewnętrzne policzkowe, wprowadzone pomiędzy belki stropowe nad parterem. Prawdopodobnie jako pierwsza powstała kamienica od strony ul. Rybnej 7.

Faza 3 – połowa XVI w.

Zakłada się, iż w okresie tym dokonana została przebudowa¹² obu kamienic, polegająca na wprowadzeniu sieni przejściowych na podwórka oraz zastąpieniu belkowych stropów nad parterami przez kamienne sklepienia (Rys. 3). Zasadniczy układ przestrzenny kamienic pozostał niezmienny. Na rysunku parteru, pochodzącym z inwentaryzacji budowlanej z roku 1958 widać, iż zachowało się pochodzące z tego okresu okno doświetlające tylną izbę kamienicy „południowej”.

Faza 4 – koniec XVI w.

Jeszcze w połowie XVI wieku kamienice funkcjonowały niezależnie od siebie. Świadczą o tym zapisy źródłowe z lat 1550 i 1564. Kolejna znaczna rozbudowa (Rys. 5) musiała mieć miejsce po skupieniu praw własności przez jednego właściciela, co miało miejsce na początku XVII wieku (Popiołkowsky). To prawdopodobnie wtedy kamienica „północna” została rozbudowana o kolejny, dość głęboki trakt mieszczący dużą izbę tylną oraz, prawdopodobnie, wydzieloną, wewnętrzną klatkę

11. Pierwotny poziom przyziemia kamienicy „północnej” jest znacznie niższy niż „południowej”.

12. Kamienica Gothardowska – w roku 1545 właścicielem został Gothard Topolski, który dokonał jej przebudowy.

schodową, która mogła obsługiwać obydwie, połączone już kamienice. Istniejąca sień została zakończona pomieszczeniem z klatką schodową, do którego prowadziło także wejście z podwórka kamienicy „południowej”. Przyjęto, iż sień nie była przelotowa, ponieważ nie było powodu by przedłużyć ją do dość małego i nieprzydatnego do celów gospodarczych podwórka, jakie pozostało po rozbudowie kamienicy. Powiększenie budynku zrealizowano przy okazji odbudowy części północnej jaka miała miejsce po katastrofie budowlanej w roku 1609, kiedy to zawaliła się ściana graniczna z kamienicą Rybna 7, uszkadzając przy tym znacznie część zabudowy na działce Rybna 5. Rozbudowa polegała na dostawieniu dwu ścian zewnętrznych do odbudowywanej jednocześnie ściany granicznej kamienicy Rybna 7. W podziemiu, w obrys ścian zewnętrznych „wmurowana” została, sklepiona kolebką, jednoprzestrzenna piwnica. Od końca wieku XVI do końca początku wieku XIX kamienica wielokrotnie ulegała uszkodzeniom spowodowanym przez pożary¹³ oraz zniszczenia powstałe w trakcie licznych wojen jakich doświadczyło miasto Lublin.

Faza 5 – początek XIX w.

Kolejną okazją do wprowadzenia zmian w układzie przestrzennym zabudowy na działce Rybna 5 była gruntowna przebudowa kamienicy związana z całkowitą przebudową ulicy Rybnej, jaka miała miejsce na początku XIX wieku (Rys. 6). Po roku 1815 ostatecznie ustalono poziom ulicy. Na pustych działkach uzupełniono brakującą zabudowę, a elewacje stojących przy ulicy kamienic wyremontowano, wzmocniono skarpami i nadano im nowy, klasycyzujący wygląd. Następstwem takich działań bardzo często były zmiany poziomów użytkowych kamienic i radykalne przebudowy elewacji związane ze zmianą poziomów wszystkich otworów okiennych i drzwiowych. Również kamienica przy Rybnej 5 doświadczyła takiego remontu i radykalnej przebudowy, w trakcie której nadano jej charakter kamienicy czynszowej, przebudowując układ przestrzenny części północnej. Klatka schodowa została przeniesiona do części południowej, w której dostawiony został, mieszczący schody, trzeci trakt. Przy okazji wydzielania nowych lokali mieszkalnych zostały wybite przejścia łączące obydwie historyczne części kamienicy. W trakcie remontu wzmocnione i przebudowane zostały ściany piwnic i wykonane zostało nowe zejście. Do czasu drugiej wojny światowej w kamienicy realizowano liczne prace remontowe i ograniczone przebudowy adaptacyjne, dostosowujące ją do potrzeb aktualnych użytkowników.

Faza 6 – po roku 1962.

Lata 1961 – 62 to okres najbardziej destruktywny z punktu widzenia zachowania zabytkowej substancji budynku (Rys. 7). W trakcie wykonanego wówczas „remontu kapitalnego” pozostawiono niewielką część ścian zewnętrznych, a wszystkie pozostałe wyburzono. Wnętrze kamienicy otrzymało nowy układ przestrzenny, całkowicie nie odpowiadający układowi wcześniejszemu. W okresie tym zburzono sklepienia na poziomie parteru i piętra, wymieniono dach, podbito część fundamentów i wstawiono centralną, betonową klatkę schodową z nadświetlem. Mimo tak znacznej ingerencji w zachowaną strukturę murową, remont nie został wykonany prawidłowo. Pęknięcia w miejscach połączenia budynków oraz ścian nowych i starych sugerują, że prace były wykonane w sposób nieprawidłowy, a nawet naganny.

13. Odkryte w budynku, liczne ślady spalenizny świadczą o jego rozległym wypaleniu i dużej intensywności pożarów.

Obecnie kamienica pozostaje niezamieszkała i nieużytkowana. Stopniowo niszczy się w oczekiwaniu na remont.

4. Wnioski

Na podstawie badań i analiz stwierdzić można, iż na obecną posesję Rybna 5 składały się co najmniej dwie parcele budowlane¹⁴. Linia pierwszej zabudowy parceli była odsunięta od obecnej o jeden trakt (wynikała z pierwotnego ukształtowania terenu)¹⁵. Pierwsze zabudowania murowane powstały najpóźniej w wieku XV, co wyprzedza pierwsze wzmianki historyczne o co najmniej 100 lat. Kamienica już w wieku XVII posiadała obecną wysokość, a niedługo później zyskała dodatkowe kondygnacje piwnic, znajdujące się zarówno bezpośrednio pod budynkiem jak i wychodzące poza jego obręb¹⁶.

Liczne przekształcenia i przebudowy nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić i rozpoznać prawidłowych faz przekształceń. Najbardziej „niszcząca” i najbardziej zubażająca z substancji historycznej przebudowa miała miejsce w latach 60-tych XX w., kiedy to w trakcie wykonywania remontu wszystkie ściany wewnętrzne od poziomu parteru, aż do poddasza zostały usunięte. Pozostawiono jedynie część piwnic oraz część ściany frontowej i ścian bocznych. Zachowano wielkość otworów elewacji frontowej i ich kształt, który uzyskały w XIX wieku w trakcie ujednoczenia elewacji kamienicy.

Literatura

- [1] Radzik T., Witusik A., *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział: Krajowa Agencja Wydawnicza, Lublin 1997.
- [2] *Karta ewidencyjna zabytków Architektury i Budownictwa*, WKZL, kamienica przy ul. Rybej 5.
- [3] *Lublin – przewodnik*, Wydawnictwo Test, Lublin 2000.
- [4] Skibińska B., Sądecki G., *Kamienica przy ul. Rybnej 5 na Starym Mieście w Lublinie*, Dokumentacja naukowo – historyczna.
- [5] WBP im. H. Łopacińskiego, Dział Zbiorów Specjalnych: Rys. 1, Rys. 5.
- [6] APL, Plany miasta Lublina: Rys. 6 – Rys. 9.
- [7] Janus K., Stankiewicz T., *Badania architektoniczne kamienicy przy ul. Rybnej 5 w Lublinie*, Lublin 2011.
- [8] Rozwałka A., Niedzwiedek R., Stasiak M., *Lublin wczesnośredniowieczny*, 2006.
- [9] Janus K., Stankiewicz T., *Badania architektoniczne kamienicy przy ul. Rybnej 5 w Lublinie*, Lublin 2011.

14. W pierwszej kolejności parcela była odsunięta na wysokość drugiego traktu (zgodnie z linią wąwozu), dopiero później w trakcie niwelacji wąwozu i regulacji linii zabudowy parcela została wydłużona i podzielona na dwie części, na których powstały dwa niezależne administracyjnie budynki. Kolejna zmiana parceli polegała na zespoleniu trzech istniejących kamienic, spośród których później wydzielono dwie kamienice tworząc jedną obecną parcelę.

15. Wyjaśnienie przyczyny powstawania pierwszej zabudowy od traktu drugiego potwierdzono w badaniach jak i na podstawie przekształceń terenowych wzgórze staromiejskiego, ukazanych w opracowaniach historycznych.

16. Piwnice te nie zachowały się do dnia dzisiejszego, ale zachowały się wzmianki na ich temat i lokalizacja zejść.

Architectural transformations of the buildings on estate at Rybna 5 street in Lublin.

Krzysztof Janus

*Independent Architectural Lab., Faculty of Building and Architecture,
Lublin University of Technology, k.janus@pollub.pl*

Abstract: The paper represents possible phase transformations of buildings in parcel at Rybna 5. The basis for analysis was architectural study group of buildings in 2011. The main goal of the research was to specify degree of preserve monument's substance of the tenement as well as state of transformations phase.

Keywords: architectural study, Rybna 5, Lublin.

